

Lausunto

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 119/2016 vp)

Kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö Sanasto ry, Sanasto rf (jäljempänä Sanasto) kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Sanasto on valtakunnallinen kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö, joka valvoo kirjallisuuden tekijöiden oikeuksia ja etuja. Sanaston jäsenjärjestöjä ovat Finlands svenska författareförening rf, Suomen Kirjailijaliitto ry, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry sekä Suomen tietokirjailijat ry.

Yleisiä kommentteja

Sanasto kannattaa yleisesti lakia tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista ja pitää hallituksen esitysluonnosta pääosin onnistuneena. Lakiehdotus selventää yhteishallinnoinnin käytäntöjä, luo lisää läpinäkyvyyttä alalle ja sääntelee tekijänoikeusjärjestöjen suhdetta oikeudenhaltijoihin. Lisäksi lailla vahvistetaan tekijän itsemääräämisoikeutta teokseensa, mikä on kuulunut Sanaston peruslähtökohtiin tekijöiden järjestönä sen perustamisesta asti.

Suomalaisten tekijänoikeusjärjestöjen toiminta vastaa jo hyvin pitkälle uuden lain vaatimuksia, mutta edellyttää järjestöiltä myös toimenpiteitä. Järjestöjen resurssit ovat usein rajalliset, joten on tärkeää, että varataan riittävästi aikaa toiminnan tarkentamiselle ja muuttamiselle uusia vaatimuksia vastaaviksi.

Haluamme lausua yksityiskohtaisemmin erityisesti seuraavista hallituksen esitysluonnoksen kohdista.

Lisensoinnin määritelmä (4 § 7-kohta)

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan lisensoinnin ”määritelmä kattaa niin tilanteet, jossa lisensointi perustuu täysin sopimusvapauteen, kuin tilanteet, joissa sopimusvapautta on jol-

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A, 00130 Helsinki
+358 9 5629 3300, info@sanasto.fi, sanasto.fi

tain osin rajoitettu, mutta jossa korvauksen suuruudesta kuitenkin voidaan neuvotella”. Luonnoksessa rajataan lisensoinnin käsitteen ulkopuolelle lainauskorvaus ja yksityisen kopiointin hyvitys sillä perusteella, että niissä korvauksen suuruudesta ei ole mahdollista sopia. Lainauskorvauksen osalta tämä hallituksen esitysluonnoksessa tehty tulkinta on virheellinen.

Tekijänoikeuslain 19 § 4 momentissa säädetty lainauskorvaus on luonteeltaan pakkolisenssi. Tekijät eivät voi kieltää teostensa käyttöä, eli niiden lainaamista kirjastoista, mutta he ovat oikeutettuja korvaukseen. Lainauskorvaus on sen pakkolisenssiluonteesta huolimatta korvausta teosten käyttämisestä, jonka valtio on ottanut hoitaakseen. Teosten käyttökorvauksista ja niiden tasosta neuvotellaan oikeudenhaltijoiden ja käyttäjien välillä.

Lainauskorvausta hallinnoivien järjestöjen ja opetus- ja kulttuuriministeriön välisessä korvausten hallinnointia koskevan sopimuksen (OKM/25/650/2011) kohdassa 8 on nimenomaisesti todettu, että ”Ministeriö neuvottelee vuosittain järjestöjen kanssa lainauskorvausjärjestelmän kehittämisestä ja korvausten määristä ottaen huomioon valtion talousarvion valmistelun aikataulun”.

Lainauskorvausten käyttökorvausluonteeseen ja em. järjestöjen ja ministeriön sopimukseen viitaten esitämme, että lainauskorvausta koskeva kohta poistetaan hallituksen esitysluonnoksesta lisensoinnin määritelmän yhteydestä.

Oikeudenhaltijoiden itsenäinen oikeus myöntää lisenssi ei-kaupalliseen käyttöön (7 §)

On kannatettavaa, että uuden yhteishallinnointilain myötä oikeudenhaltijan määräämisoikeutta suhteessa tekijänoikeusjärjestöön parannetaan takaamalla itsenäinen oikeus myöntää lisenssejä ei-kaupalliseen käyttöön. Esimerkiksi Sanastossa tämä tekijän oikeus on käytäntönä jo nyt.

Ei-kaupallisen käytön määrittely hallituksen esityksen perusteluissa on kuitenkin ongelmallinen, eikä määrittely ole peräisin direktiivitekstistä. Hallituksen esitysluonnoksessa määritetään ei-kaupallista toimintaa seuraavasti:

”Itse käyttäjällä ei ole merkitystä ansiotarkoitusta arvioitaessa, vaan esimerkiksi yritys voi hyödyntää teoksia myös muussa kuin ansiotarkoituksessa. Ei-kaupallisena käyttönä on yleensä pidettävä myös tilannetta, jossa oikeudenhaltija haluaa myöntää käyttöluvan vastikkeetta” (s. 45).

Mielestämme tällainen lainsäätäjän tulkinta on haitallinen, varsinkin kirjallisuuden alalle. On valitettava tosiasia, että kirjallisuutta käyttävät yritykset ja muut toimijat pyrkivät usein saa-

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A, 00130 Helsinki
+358 9 5629 3300, info@sanasto.fi, sanasto.fi

maan luvan käyttää kirjailijan teosta tai osaa siitä ilmaiseksi, vaikka heidän toimintansa olisi selvästi kaupallista tai toiminnassa olisi jokin muu ansionhankintaan liittyvä motiivi. Korvauksetta myönnetty oikeus käyttää teosta ei näin ollen yksiselitteisesti tee toiminnasta ei-kaupallista.

Lisäksi haluamme huomauttaa, että tekijänoikeusjärjestöillä on paljon oikeudenhaltijoiden valtuutusten perusteella tapahtuvaa vakiintunutta ja toimivaa lisensointitoimintaa, jossa teosten käyttöluvia myönnetään yrityksille, joilla ei ole perinteistä kaupallista luonnetta. Olisi erittäin epätoivottavaa kehitystä, jos nämä yritykset voisivat edellä kuvatulla tavalla pyrkiä saamaan tekijöiltä lupia ilmaiseksi teostensa käyttöön ja ohittaa tekijänoikeusjärjestöjen ja yrityksen neuvottelemat kollektiiviset lisenssit. Teoksen käyttämisestä, kuten julkaisemisesta ja esittämisestä, tulee suorittaa tekijälle kohtuullinen korvaus.

Esimerkiksi Yleisradion tehtäviin kuuluu tuottaa, luoda, kehittää ja säilyttää kotimaista kulttuuria ja taidetta. Julkisen palvelun yhtiönä sen toiminta ei kuitenkaan ole kaupallista. Yle maksoi vuonna 2015 tekijänoikeusmaksuja ja esitysoikeuskorvauksia noin 74,2 miljoonaa euroa. Nämä korvaukset menevät kirjailijoille, kääntäjille, säveltäjille, sanoittajille, muusikoille, käsikirjoittajille, ohjaajille, näyttelijöille ja muille oikeuksien haltijoille, ja niillä on suuri merkitys suomalaiselle kulttuurille.¹

Direktiivi ei määrittele ei-kaupallista käyttöä eikä sisällä ei-kaupallista käyttöä koskevaa tulkintaa. Jotta eri jäsenvaltioissa noudatettava tulkintalinja ei-kaupallisen toiminnan luonteen osalta olisi tulevaisuudessa yhteinen, tulkintaohjeen antaminen ja lainsäädännön soveltaminen on jätetty tuomioistuinten tehtäväksi. Tulkintaohjetta ei tule antaa yhden jäsenvaltion lainsäätäjän toimesta.

Esitämme, että edellä mainitut kaksi lausetta poistetaan hallituksen esityksestä.

Siirtymäsäännökset (69 §)

Tekijänoikeuden yhteishallinnointijärjestöille tulee varata riittävä aika saattaa toimintansa uuden yhteishallinnointilain mukaiseksi. Suomalaisten tekijänoikeusjärjestöjen toiminta on pääosin lain edellyttämällä tasolla, mutta joitakin usein erittäin laajaa oikeudenhaltijajoukkoa koskevia tarkennuksia joudutaan panemaan täytäntöön. Tämä edellyttää tavallisesti järjestön sääntöjen mukaan muutosten hyväksymistä yhdistyksen yhdessä tai useammassa vuosikokouksessa. Järjestöiltä ei ole voitu edellyttää kaikkien muutosten toteuttamista direktiiviteks-

¹ <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2014/11/26/tekijänoikeudet-vaikuttavat-ohjelmien-esittamiseen-0>

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A, 00130 Helsinki
+358 9 5629 3300, info@sanasto.fi, sanasto.fi

tin perusteella ennen yhteishallinnointilain voimaantuloa ja tietoa siitä, millä tasolla direktiivi saatetaan Suomessa osaksi kotimaista lainsäädäntöä.

Sanasto esittää, että siirtymäsäännöstä (69 §) muutetaan siten, että kaikki siirtymäajat laske-
taan lain voimaantulosta. Momenttien 2, 4 ja 5 osalta siirtymänajan tulisi olla vähintään kuusi
kuukautta yhteishallinnointilain voimaantulosta.

Helsingissä syyskuun 27. päivänä 2016

Anne Salomaa
Toiminnanjohtaja

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A, 00130 Helsinki
+358 9 5629 3300, info@sanasto.fi, sanasto.fi

